

УДК: 378.018.8:316.476-057.86]:[37.013:574]

DOI 10.31652/2415-7872-2022-70-58-67

БОГДАН ЗДОЛЬНИК

orcid.org/0000-0002-1043-1272

bogdan.zdolnyk96@gmail.com

викладач кафедри міжнародних відносин та туризму

ПЗВО «Київський міжнародний університет»

вул. Львівська 49, м. Київ

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ В ЗВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проведено всебічний аналіз підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО України в контексті функціонування системи вищої освіти. Визначено заклади освіти України, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців сфери туризму, та їх кількість. Проаналізовано історичний шлях виникнення та впровадження спеціальності «Туризм» в українських ЗВО. Досліджено ЗВО України, які входять до світових загальноуніверситетських рейтингів, та представлено їх позиції. З'ясовано специфіку підготовки менеджерів з туризму в університетах і коледжах України відповідно до освітніх стандартів (вищої та фахової передвищої освіти).

Ключові слова: фахівець з туризму, ЗВО, система вищої освіти, Болонський процес, туризм, університет, академія, коледж, світові рейтинги університетів, стандарти вищої та фахової передвищої освіти України за спеціальністю «Туризм».

BOHDAN ZDOLNYK

lecturer at the Department of International Relations and Tourism

PHEE «Kyiv International University»

Lvivska str. 49, Kyiv

TRAINING OF FUTURE TOURISM PROFESSIONALS IN THE UNIVERSITIES OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF FUNCTIONING OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

A comprehensive analysis of the training of future specialists in the field of tourism in the higher education institutions of Ukraine in the context of the functioning of the higher education system was conducted. According to the results of a study of the peculiarities of the training of future specialists in the field of tourism in higher education institutions of Ukraine in the context of the functioning of the higher education system, in particular with regard to the quantitative dimension, the following was determined: there are 242 universities and 338 colleges in Ukraine, but according to the data of the National Institute of Education and Research for 2022 – 652 higher education institutions in total, with among them, 185 are registered in the UniRank system, and the specialty «Tourism» is in 118 universities and 42 colleges. It was found that the main counter-arguments regarding the excessive number of higher education institutions in Ukraine are the lack of purposefulness of the budget, increasing the demand for studying tourism by reducing the number of universities with this specialty, increasing the quality characteristics of the scientific and pedagogical staff, etc. It has been established that the training of tourism specialists began in independent Ukraine at Taras Shevchenko National University of Kyiv, where the first department was created that began to train specialists in the tourism industry, which became the starting point for the spread of the «Tourism» specialty in other higher education institutions of Ukraine. It has been proven that as of 2021, only six higher education institutions are included in the world general university rankings with the specialty «Tourism»: Kharkiv National University of Karazin, Lviv Polytechnic National University, Taras Shevchenko Kyiv National University, Ivan Franko Lviv National University, Odesa National University of Mechnikov and Chernivtsi National University of Yuriy Fedkovich, of which only the first three occupy the highest positions. It was determined that the peculiarities of the training of the students of the ECL bachelor and junior professional bachelor are fairly identical competencies that form multi-disciplinary knowledge from a significant range of disciplines.

Key words: tourism specialist, HEE, system of higher education, Bologna process, tourism, university, academy, college, world rankings of universities, standards of higher and professional higher education of Ukraine in the specialty «Tourism».

Успішна інтеграція системи вищої освіти України до норм та стандартів країн Болонського процесу, а також ЄПВО дала змогу докорінно реорганізувати та реформувати забезпечення освітнього процесу в українських ЗВО, зокрема підвищити рівень професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму. Запроваджуючи базові положення вищої освіти відповідно вимог Болонського процесу, Україна все ж зберегла свої відмінні риси підготовки здобувачів вищої освіти. Ураховуючи затребуваність України на світовому туристичному ринку (майже 4,3 млн туристів у 2021 р. [34]), передусім серед східноєвропейських країн, простежується логічна кореляція щодо чисельності туристів та якості надання туристичних послуг, що безпосередньо залежить від рівня підготовки фахівців. Саме тому постала нагальна необхідність з'ясувати ключові чинники

упровадження освітньої підготовки менеджерів з туризму відповідно до складників і рівнів вищої освіти та типів закладів вищої освіти України.

У ході здійснення аналізу особливостей підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО України в контексті функціонування системи вищої освіти передусім досліджено законодавчі (Закон України «Про вищу освіту») та нормативно-правові акти, зокрема Стандарти вищої та фахової передвищої освіти України зі спеціальності «Туризм»; бази даних ЄДЕБО, інституційні документи ЗВО та коледжів України, а також провідних українських університетів, що увійшли до світових загальноуніверситетських рейтингів. Крім того, важливими є ключові аспекти оптимізації мережі ЗВО в Україні (Ю. Федорченко [11]) та особливості мережі державних ЗВО України щодо їхньої конкурентоспроможності (В.Г. Кремень, В.І. Луговий, П.Ю. Саух, Ж.В. Таланова [32]) тощо.

Мета статті – з'ясувати особливості підготовки фахівців з туризму в ЗВО України шляхом проведення комплексного аналізу законодавчих, історичних, кількісно-якісних та фахових векторів у рамках складників і рівнів вищої освіти та типів закладів вищої освіти України.

Циклічність та рівні вищої освіти в Україні дають змогу студентам отримувати освітні послуги відповідно до їхньої кваліфікації тощо. В українській системі вищої освіти з моменту інтеграції до ЄПВО активно запроваджуються необхідні нововведення та все ж є певні відмінності від держав-підписантів Болонського процесу та Італії зокрема. Це стосується закладів вищої освіти, що надають відповідні послуги в сфері туризму [1]: університетів, академій; інститутів та коледжів, які можуть виступати, як структурні підрозділи університетів, так і окремі самостійні заклади освіти. Ці заклади вищої освіти формують кістяк функціонування системи вищої освіти України в сфері туризму за допомогою злагодженого розмежування освітніх функцій і координації трьох складових (рис. 1) [1].

Рис. 1. Складові системи вищої освіти України в сфері туризму

Джерело: складено автором на основі: ЗАКОН УКРАЇНИ «Про вищу освіту» [1].

Таке розмежування складових системи вищої освіти України дає змогу чітко та націлено використовувати існуючі їх переваги крізь призму кадрового персоналу, матеріальної бази тощо для якіснішого рівня надання освітніх послуг та відповідного розмежування напрямів підготовки. Здебільшого підготовка майбутніх фахівців у сфері туризму в Україні здійснюється в університетах та коледжах. На кінець 2021 року кількість закладів вищої освіти України всіх форм і видів власності становила 242 ЗВО (університети, академії та інститути) [2], коледжів (структурних підрозділів університетів і самостійних закладів освіти) в Україні у 2020 році налічувалося 338 [3]. Натомість кількість ЗВО (університетів, академій, інститутів, коледжів) в Україні у травні ц.р., відповідно до даних Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), сягає 652 заклади [33].

Утім потрібно зауважити, що дані інформаційної бази UniRank є іншими, оскільки в ній вказуються тільки ті ЗВО України, що зареєстровані в ній, зокрема в Україні зареєстровано 185 університетів, за даними рейтингу «ТОП-200 УКРАЇНА 2021» – 242 заклади вищої освіти (табл. 1) [4; 5].

Дані таблиці 1 показують, що ще з XVI століття в Україні розбудовувалася система ЗВО, яка підтверджується різною кількістю університетів упродовж історичного таймлайну. Також зазначимо, що в таблиці 1 демонструються дані інформаційних порталів Oldest Universities in Ukraine by Foundation Year та "ТОП-200 УКРАЇНА 2021", які не вказують наявності всіх без винятку ЗВО України. Водночас такий нестабільний процес заснування нових університетів є свідченням недосконалості системи забезпечення вищої освіти, що матеріалізовувалося у відносній доступності вищої освіти широким верствам населення, зокрема в радянські часи, проте, певним чином погіршувало саму якість надання освітніх послуг.

Таблиця 1

Кількість ЗВО України в історичній площині (по роках)

Роки створення	Кількість ЗВО України	Роки створення	Кількість ЗВО України
1576	1	1929	3
1615	1	1930	23
1661	1	1932	2
1784	2	1933	1
1804	2	1937	1
1805	4	1939	1
1816	2	1940	6
1817	1	1944	3
1818	1	1945	2
1834	2	1946	4
1841	1	1947	1
1844	2	1948	1
1851	1	1951	1
1854	1	1956	1
1856	1	1957	3
1865	1	1958	1
1874	2	1959	2
1875	1	1960	6
1884	1	1962	1
1885	1	1966	4
1898	2	1967	2
1899	2	1968	1
1900	1	1970	1
1902	1	1977	1
1904	1	1982	1
1906	1	1984	1
1909	1	1986	1
1912	1	1991	2
1913	3	1992	6
1914	1	1993	5
1915	1	1994	1
1916	2	1995	2
1917	3	1996	1
1918	6	1997	1
1919	3	2001	1
1920	8	2002	2
1921	9	2006	1
1922	3	2011	1
1923	2	2013	1
1924	2	2014	1
1926	1		

Джерело: складено автором на основі: Oldest Universities in Ukraine by Foundation Year [4]. РЕЙТИНГ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ "ТОП-200 УКРАЇНА 2021" [5].

Тенденція стагнаційної якості надання освітніх послуг у ЗВО України продовжувалася і в роки незалежності та все ж, із проведенням ревізійних заходів, переорієнтації системи вищої освіти, запровадження норм Болонського процесу тощо кількість університетів скоротилася. Зокрема, за пропозицією Спільки ректорів України запроваджено ініціативу про скорочення кількості ЗВО України до 115, що відображено у законопроекті «Про забезпечення конкурентоспроможності університетів України», який має дискусійний характер та величезну кількість аргументів та контраргументів [35].

Наймасовішими закладами вищої освіти в Україні є університети, які характеризуються перш за все багатопрофільністю та здійснюють підготовку майбутніх фахівців в різних сферах, зокрема і зі

спеціальності «Туризм» [6]. Крім того, підготовкою майбутніх фахівців сфери туризму займаються коледжі, яких в загальній кількості нараховується в Україні 42 (без урахування АРК), та університети – 118 (без урахування АРК) (табл. 2) [7; 8].

Таблиця 2

Кількісне вираження університетів та коледжів України зі спеціальності «Туризм» (за областями)

№	Область	ЗВО		
		Університети	Коледжі	Усього
1	Вінницька	3	1	4
2	Волинська	4	1	5
3	Дніпропетровська	10	2	12
4	Донецька	4	1	5
5	Житомирська	2	1	3
6	Закарпатська	3	4	7
7	Запорізька	7	3	10
8	Івано-Франківська	4	5	9
9	Київська	23	6	29
10	Кіровоградська	3	-	3
11	Луганська	1	2	3
12	Львівська	7	3	10
13	Миколаївська	6	-	6
14	Одеська	5	1	6
15	Полтавська	5	-	5
16	Рівненська	2	1	3
17	Сумська	2	-	2
18	Тернопільська	2	3	5
19	Харківська	9	1	10
20	Херсонська	1	-	1
21	Хмельницька	5	2	7
22	Черкаська	5	-	5
23	Чернівецька	3	2	5
24	Чернігівська	2	3	5
Загальна кількість ЗВО/коледжів		118	42	160

Джерело: складено автором на основі: Довідник ВНЗ [7]; Коледжі України [8].

За даними таблиці 2 вбачаємо, що кількісне вираження університетів України, в яких здійснюється підготовка майбутніх фахівців сфери туризму, демонструє суттєвий рівень попиту на цю спеціальність, хоча кількість університетів (118 закладів) не є свідченням високої якості надання освітніх послуг. Водночас простежуються аспекти наступності в підготовці за спеціальністю туризм, що підтверджується наявністю коледжів, в яких здійснюється підготовка фахового молодшого бакалавра, у кількості 42 закладів. Першість з-поміж областей і міст за кількістю закладів вищої освіти зі спеціальності «Туризм» посідає Київ, що є підтвердженням найрозвиненішої інфраструктури, системи забезпечення функціонування вищої освіти тощо.

Для порівняння, в Італії налічується 86 університетів, що здійснюють освітню діяльність (зокрема і підготовку менеджерів з туризму) [9; 10], натомість в Україні лише зі спеціальності «Туризм» функціонує 118 ЗВО, що на 32 більше, і це без урахування загальної кількості університетів України (242). Логічним підсумком такого спостереження є доцільність такої великої кількості університетів в Україні, що цілком підтверджує твердження: кількість не дорівнює якості. Контраргументами щодо завеликого кількісного вираження ЗВО в Україні необхідно навести такі [11]:

- упорядкування системи фінансування, що за меншої кількості університетів дасть змогу формувати більш цілеспрямований бюджет на існуючі ЗВО;
- створення більшого попиту на отримання освітніх послуг саме за спеціальністю «Туризм» за наявності меншої кількості університетів з таким профілем;
- покращення адміністративного потенціалу університету шляхом зосередження якісніших науково-педагогічних працівників в одному закладі, матеріально-технічної бази тощо.

В історичній ретроспективі першим університетом, що почав здійснювати підготовку фахівців сфери туризму, став Київський національний університет імені Тараса Шевченка, в якому в 1990 році засновано першу в Україні кафедру, яка почала опікуватися підготовкою фахівців з туризму [12]. Фактично Київський національний університет імені Тараса Шевченка є основоположним для створення нових ЗВО зі спеціальності «Туризм» та відкриття цього напрямку в уже існуючих університетах, що матеріалізувалося в 118 закладах.

Нині Україна має 12 ЗВО, які здійснюють підготовку зі спеціальності «Туризм» та входять до найавторитетніших світових університетських рейтингів станом на 2021 р., а також до рейтингу «ТОП-200 Україна 2021», що привертає увагу до їхньої діяльності в розрізі історичної спадщини цих університетів та відповідної якості надання освітніх послуг (табл. 3) [5; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29].

Наведені у таблиці 3 дані свідчать, що 12 університетів України, які є одними із найстаріших, посідають досить стримані позиції в загальноуніверситетських рейтингах 2021 року. Зокрема, жоден український університет не увійшов до рейтингу Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021, що дає підстави для серйозного занепокоєння та активізації розвитку освітньої та наукової діяльності за відповідними напрямами вітчизняних ЗВО, оскільки цей університетський рейтинг має найвагомішу репутацію.

У рейтингу QS World Rankings 2021 наведено шість ЗВО України: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (477), Національний університет «Львівська політехніка» (801-1000), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (601-650), Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет» (651-700), Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (701-750) та Сумський державний університет (701-750); у рейтингу Times University Ranking 2021 тільки три ЗВО – Національний університет «Львівська політехніка» (501-600), Харківський національний університет радіоелектроніки (801-1000) та Сумський державний університет (501-600).

У рейтингу «ТОП-200 Україна 2021» найвищу позицію посідає Київський національний університет імені Тараса Шевченка, другу – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», третю – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Найдавніший університет України Острозька академія в перелік іноземних рейтингів не входить, а в Україні посіла в 2021 році 89 позицію.

Серед наведених ЗВО України лише Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, відповідно рейтингу QS World Rankings 2021, знаходиться в перших 500 університетах світу, натомість інші одинадцять вже в другій половині з 1000. Також серед зазначених університетів України тільки в шести здійснюється підготовка майбутніх фахівців сфери туризму, зокрема: Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Специфіка університетської підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО України полягає у формуванні компетентностей, що відповідно до Стандарту вищої освіти України від 2018 року за ОКР бакалавр виокремлює «14 загальних та 16 фахових компетентностей» [30].

Таблиця 3

Університети України, які входять до світових університетських рейтингів у 2021 р.

№ з/п	Рік заснування	Назва ЗВО	Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021	QS World Rankings 2021	Times University Ranking 2021	ТОП-200 Україна 2021	Спеціальність «Туризм»
1	1576	Національний університет «Острозька академія»	-	-	-	89	-
2	1615	Національний університет «Києво-Могилянська академія»	-	-	-	11	-
3	1661	Львівський національний університет імені Івана Франка	-	-	-	6	+
4	1805	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	-	477	-	3	+
5	1816	Національний університет «Львівська політехніка»	-	801-1000	501-600	4	+
6	1834	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	-	601-650	-	1	+
7	1865	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	-	-	-	14	+
8	1875	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	-	-	-	10	+
9	1885	Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет»	-	651-700	-	7	-
10	1898	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	-	701-750	-	2	-
11	1930	Харківський національний університет радіоелектроніки	-	-	801-1000	12	-
12	1948	Сумський державний університет	-	701-750	501-600	11	-

Джерело: складено автором на основі: РЕЙТИНГ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ "ТОП-200 УКРАЇНА 2021" [5]. Найстаріші університети України: в минулому і сьогодні (ФОТО) [14]. Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021 [15]. QS World Rankings 2021 [16]. Times University Ranking 2021 [17]. Національний університет «Острозька академія» [18]. Національний університет «Києво-Могилянська академія» [19]. Львівський національний університет імені Івана Франка [20]. Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна [21]. Національний університет «Львівська політехніка» [22]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка [23]. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова [24]. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича [25]. Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет» [26]. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» [27]. Харківський національний університет радіоелектроніки [28]. Сумський державний університет [29].

Освітня діяльність українських університетів передбачає наявність широкого спектру навичок у фахівців з туризму у різних аспектах цієї галузі. Зокрема, підготовку фахівців сфери туризму «закцентовано на засвоєнні таких знань та вмінь» [30]:

- аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території;
- аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;
- визначати і розуміти сучасні тенденції та регіональні пріоритети розвитку туризму загалом й окремих його форм і видів;
- забезпечувати організацію туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного);

- розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту;
- визначати і розробляти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;
- здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, демонструвати уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;
- професійно співпрацювати з діловими партнерами і клієнтами, забезпечувати з ними ефективні комунікації;
- діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства;
- працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу тощо.

Водночас простежуються й важливі аспекти наступності у провадженні такої підготовки, що підтверджується наявністю коледжів (42 заклади), де здійснюється підготовка фахового молодшого бакалавра. Першість за кількістю закладів освіти зі спеціальності «Туризм», як університетів, так і коледжів, посідає Київ, що засвідчує найрозвиненішу інфраструктуру системи забезпечення вищої освіти в галузі тощо. Специфіка підготовки випускників коледжів України полягає в набутті тотожних до бакалавра знань та вмінь, проте в менш деталізованому вигляді [31]:

- застосовувати на практиці знання з правового регулювання сфери туризму в Україні;
- застосовувати знання теорії і практики туристичного бізнесу у професійній діяльності фахівця туристичного супроводу;
- ідентифікувати туристичний ресурсний потенціал країн, регіонів щодо стану і перспектив розвитку туризму;
- проводити моніторинг ринку туристичних послуг;
- створювати туристичний продукт, надавати туристичну послугу (перевезення, тимчасове розміщення, харчування; екскурсійне, курортне, спортивне, розважальне та інше обслуговування);
- забезпечувати доступність туризму та екскурсійних відвідувань для туристів різних категорій;
- документально забезпечувати технологічні процеси туристичної діяльності та проводити їх економічні розрахунки;
- застосовувати принципи психології у професійній діяльності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження особливостей підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в ЗВО України в контексті функціонування системи вищої освіти, зокрема щодо кількісного виміру, визначено таке. В Україні налічуються 242 університети, 338 коледжів, проте за даними ЄДЕБО за 2022 рік – 652 ЗВО загалом, з-поміж них 185 зареєстровані в системі UniRank, а спеціальність «Туризм» є в 118 університетах і 42 коледжах. З'ясовано, що головними контраргументами щодо завеликої кількості ЗВО в Україні є відсутність цілеспрямованості бюджету, підвищення попиту на вивчення туризму шляхом зменшення кількості університетів з цією спеціальністю, підвищення якісних характеристик науково-педагогічного складу тощо. Встановлено, що підготовка фахівців туризму розпочалася в незалежній Україні в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, де створено першу кафедру, яка почала займатися підготовкою фахівців туристичної галузі, що стало вихідною точкою для розповсюдження спеціальності «Туризм» в інших ЗВО України. Доведено, що станом на 2021 рік тільки шість ЗВО входять до світових загальноуніверситетських рейтингів зі спеціальністю «Туризм»: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, з яких найвищі позиції посідають лише перші три.

Визначено, що особливостями підготовки здобувачів освіти ОКР бакалавр та молодший фаховий бакалавр є досить тотожні компетентності, які формують мультипрофільні знання зі значного спектру дисциплін. Ураховуючи це, в довгостроковій перспективі потрібно запровадити низку заходів, які будуть спрямовані на: консолідоване урівноваження кількості ЗВО, що займатимуться підготовкою фахівців сфери туризму; тяжіння до істотного покращення освітньої діяльності ЗВО з метою зростання рейтингування, що підвищить попит на здобуття освіти в сфері туризму; перегляд освітніх компетентностей освітніх стандартів ОКР фаховий молодший бакалавр, бакалавр тощо з метою унеможливлення високої частки тотожності цих компетентностей, що ставитиме під сумнів наступність в здобутті вищої освіти зі спеціальності «Туризм».

Література

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://kpi.ua/files/law-he-full-text.html> (дата звернення: 07.04.2022).
2. Опублікований консолідований рейтинг вишів України – 2021. URL: <https://iee.kpi.ua/опублікований-консолідований-рейтинг/> (дата звернення: 07.04.2022).

3. Заклади вищої освіти. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (дата звернення: 07.04.2022).
4. Oldest Universities in Ukraine by Foundation Year. URL: <https://www.4icu.org/ua/oldest/> (дата звернення: 07.04.2022).
5. Рейтинг університетів України "ТОП-200 Україна 2021". URL: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6868> (дата звернення: 07.04.2022).
6. Чим відрізняється інститут університету, академії, Внз: що краще, вище, престижніше, крутіше? Що спільного у університету та інституту: порівняння. URL: <http://goodhouse.com.ua/poradi/14531-chim-vidriznyayetsya-institut-universitetu-akademii-vnz-shho-krashhe-vishhe-prestizhnishe-krutishe-shho-spilnogo-u-universitetu-ta-institutu-porivnyannya.html> (дата звернення: 08.04.2022).
7. Довідник ВНЗ. URL: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-182-0.html> (дата звернення: 08.04.2022).
8. Коледжі України. URL: <https://osvita.ua/vnz/college/search-41-0-0-1157-0.html> (дата звернення: 08.04.2022).
9. Oldest Universities in Italy by Foundation Year. URL: <https://www.4icu.org/it/oldest/> (дата звернення: 08.04.2022).
10. Indice delle università. URL: <https://www.cestor.it/atenei/indice.htm> (дата звернення: 08.04.2022).
11. Про оптимізацію мережі вищих навчальних закладів в Україні. URL: <http://vnz.org.ua/statti/8825-pro-optimizatsiju-merezhi-vyschih-navchalnyh-zakladiv-v-ukrayini> (дата звернення: 08.04.2022).
12. Кафедра країнознавства та туризму. URL: <https://geo.knu.ua/fakultet/pidrozdily/kafedry/kafedra-krayinoznavstva-ta-turyzmu/> (дата звернення: 08.04.2022).
13. Академія. URL: <http://sum.in.ua/s/akademija> (дата звернення: 08.04.2022).
14. Найстаріші університети України: в минулому і сьогодні (ФОТО). URL: <https://pravda.volyn.ua/najstarishi-universytety-ukrainy-v-mynulomu-i-sohodni-foto/> (дата звернення: 09.04.2022).
15. Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021. URL: <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2021> (дата звернення: 09.04.2022).
16. QS World Rankings 2021. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021> (дата звернення: 09.04.2022).
17. Times University Ranking 2021. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/ITA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats (дата звернення: 09.04.2022).
18. Національний університет «Острозька академія». URL: <https://www.oa.edu.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
19. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: <https://www.ukma.edu.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
20. Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <https://lnu.edu.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
21. Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна. URL: <https://www.univer.kharkov.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
22. Національний університет «Львівська політехніка». URL: <https://lpnu.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
23. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <http://knu.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
24. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. URL: <http://onu.edu.ua/uk/> (дата звернення: 09.04.2022).
25. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua> (дата звернення: 09.04.2022).
26. Національний технічний університет «Харківський політехнічний університет». URL: <https://www.kpi.kharkov.ua/ukr/> (дата звернення: 09.04.2022).
27. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». URL: <https://kpi.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
28. Харківський національний університет радіоелектроніки. URL: <https://nure.ua/> (дата звернення: 09.04.2022).
29. Сумський державний університет. URL: <https://sumdu.edu.ua/uk/> (дата звернення: 09.04.2022).
30. Стандарт вищої освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-Turizm-bakalavr.21.01.22.pdf> (дата звернення: 10.04.2022).
31. Стандарт фахової передвищої освіти України ОПС Фаховий молодший бакалавр. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/07/13/242.Turiz.13.07.docx> (дата звернення: 10.04.2022).
32. Кремень В.Г., Луговий В.І., Саух П.Ю., Таланова Ж.В. Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності. Вісник НАПН України, 2022, 4(1). С. 1-8.
33. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2022).
34. Скільки іноземців побувало в Україні за 2021 рік. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/321701-skilki-inozemtsiv-pobuvalo-v-ukrayini-za-2021-rik/> (дата звернення: 10.04.2022).
35. Ректори запропонували зменшити кількість вишів в Україні – Шкарлет відмовився. URL: <https://life.prawda.com.ua/society/2022/03/27/247992/> (дата звернення: 10.04.2022).

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu». [LAW OF UKRAINE «On Higher Education»]. Retrieved from: <https://kpi.ua/files/law-he-full-text.html> (Last accessed: 07.04.2022) [in Ukrainian].
2. Opublikovanyi konsolidovanyi reitynh vyshiv Ukrainy – 2021. [The consolidated rating of Ukrainian universities – 2021 has been published]. (2021). Retrieved from: <https://iee.kpi.ua/опублікований-консолідований-рейтинг/> (Last accessed: 07.04.2022) [in Ukrainian].
3. Zaklady vyshchoi osvity. [Institutions of higher education]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (Last accessed: 07.04.2022) [in Ukrainian].
4. Oldest Universities in Ukraine by Foundation Year. Retrieved from: <https://www.4icu.org/ua/oldest/> (Last accessed: 07.04.2022) [in English].
5. Reitynh universytetiv Ukrainy "TOP-200 Ukraina 2021". [Rating of Ukrainian universities "TOP-200 Ukraine 2021"]. (2021). Retrieved from: <http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=6868> (Last accessed: 07.04.2022) [in Ukrainian].
6. Chym vidrizniaetsia instytut universytetu, akademii, Vnz: shcho krashche, vyshche, prestyzhnishe, krutishe? Shcho spilnoho u universytetu ta instytutu: porivniannia. [What is the difference between the institute of the university, academy, university: what is better, higher, more prestigious, steeper? What do the university and the institute have in common: a comparison]. Retrieved from: <http://goodhouse.com.ua/poradi/14531-chim-vidriznyayetsia-institut-universitetu-akademii-vnz-shho-krashhe-vishhe-prestizhnishe-krutishe-shho-spilnogo-u-universitetu-ta-institutu-porivnyannya.html> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
7. Dovidnyk VNZ. [Directory of universities]. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/guide/search-17-0-0-182-0.html> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
8. Koledzhi Ukrainy. [Colleges of Ukraine]. Retrieved from: <https://osvita.ua/vnz/college/search-41-0-0-1157-0.html> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
9. Oldest Universities in Italy by Foundation Year. Retrieved from: <https://www.4icu.org/it/oldest/> (Last accessed: 08.04.2022) [in English].
10. Indice delle università. Retrieved from: <https://www.cestor.it/atenei/indice.htm> (Last accessed: 08.04.2022) [in Italian].
11. Pro optymizatsiiu merezhi vyshchych navchalnykh zakladiv v Ukraini. [On the optimization of the network of higher education institutions in Ukraine]. Retrieved from: <http://vnz.org.ua/statti/8825-pro-optimizatsiju-merezhi-vyschyh-navchalnyh-zakladiv-v-ukrayini> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
12. Kafedra krainoznavstva ta turyzmu. [Department of Country Studies and Tourism]. Retrieved from: <https://geo.knu.ua/fakultet/pidrozdily/kafedry/kafedra-krayinoznastva-ta-turyzmu/> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
13. Akademiia. [Academy]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/akademija> (Last accessed: 08.04.2022) [in Ukrainian].
14. Naistarishi universytety Ukrainy: v mynulomu i sohodni (foto). [The oldest universities of Ukraine: in the past and today (photos)]. Retrieved from: <https://pravda.volyn.ua/najstarishi-universytety-ukrainy-v-mynulomu-i-sohodni-foto/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
15. Shanghai Academic Ranking of World Universities 2021. (2021). Retrieved from: <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2021> (Last accessed: 09.04.2022) [in English].
16. QS World Rankings 2021. (2021). Retrieved from: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021> (Last accessed: 09.04.2022) [in English].
17. Times University Ranking 2021. (2021). Retrieved from: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/ITA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats (Last accessed: 09.04.2022) [in English].
18. Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia». [The National University of Ostroh Academy]. Retrieved from: <https://www.oa.edu.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
19. Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia». [National University of Kyiv-Mohyla Academy]. Retrieved from: <https://www.ukma.edu.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
20. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. [Ivan Franko National University of Lviv]. Retrieved from: <https://lnu.edu.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
21. Kharkivskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Nazarovycha Karazina. [V.N. Karazin Kharkiv National University]. Retrieved from: <https://www.univer.kharkov.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
22. Natsionalnyi universytet «Lvivska politehnika». [Lviv Polytechnic National University]. Retrieved from: <https://lpnu.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
23. Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. [Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Retrieved from: <http://knu.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
24. Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova. [Odessa I.I.Mechnikov National University]. Retrieved from: <http://onu.edu.ua/uk/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
25. Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yurii Fedkovycha. [Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University]. Retrieved from: <http://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
26. Natsionalnyi tekhnichnyi universytet «Kharkivskyi politekhnichnyi universytet». [National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»]. Retrieved from: <https://www.kpi.kharkov.ua/ukr/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].

27. Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut imeni Ihoria Sikorskoho». [National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»]. Retrieved from: <https://kpi.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
28. Kharkivskiy natsionalnyi universytet radioelektroniky. [Kharkiv National University of Radio Electronics]. Retrieved from: <https://nure.ua/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
29. Sumskiy derzhavnyi universytet. [Sumy State University]. Retrieved from: <https://sumdu.edu.ua/uk/> (Last accessed: 09.04.2022) [in Ukrainian].
30. Standart vyshchoi osvity Ukrainy. [Standard of higher education of Ukraine]. (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-Turizm-bakalavr.21.01.22.pdf> (Last accessed: 10.04.2022) [in Ukrainian].
31. Standart fakhovoi peredvyshchoi osvity Ukrainy OPS Fakhovyi molodshyi bakalavr. [Standard of professional preliminary education of Ukraine EPD Professional junior bachelor]. (2021). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/07/13/242.Turiz.13.07.docx> (Last accessed: 10.04.2022) [in Ukrainian].
32. Kremen V.H., Luhovyi V.I., Saukh P.Iu., Talanova Zh.V. (2022). Merezha derzhavnykh zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy: analitychnyi ohliad konkurentospromozhnosti. [Network of state institutions of higher education in Ukraine: an analytical review of competitiveness.]. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2022, part (1). P. 1-8 [in Ukrainian].
33. Reiestr subiektiv osvitnoi diialnosti. Zaklady vyshchoi osvity. [Register of subjects of educational activity. Institutions of higher education]. Retrieved from: <https://registry.edbo.gov.ua/> (Last accessed: 10.04.2022) [in Ukrainian].
34. Skilky inozemtsiv pobuvalo v Ukraini za 2021 rik. [How many foreigners visited Ukraine in 2021]. (2021). Retrieved from: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/321701-skilki-inozemtsiv-pobuvalo-v-ukrayini-za-2021-rik/> (Last accessed: 10.04.2022) [in Ukrainian].
35. Rektory zaproponuvaly zmenshyty kilnist vyshiv v Ukraini – Shkarlet vidmovyvsia. [Rectors proposed to reduce the number of graduates in Ukraine – Shkarlet refused]. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/27/247992/> (Last accessed: 10.04.2022) [in Ukrainian].

УДК 37.013:316.77

DOI 10.31652/2415-7872-2022-70-67-73

ВАСИЛЬ КАПЛІНСЬКИЙ

orcid.org/0000-0003-0829-1079

vasuliukaplinskiy@gmail.com

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця

ЗБАГАЧЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ АНАЛІЗУ ТА РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

Стаття відображає збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя шляхом розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій, оскільки професійне становлення педагога передбачає обов'язкове оволодіння досвідом пошуково-творчої діяльності.

На основі узагальнення підходів поетапного аналізу проблемно-педагогічної ситуації розроблено власну технологію її розв'язання, за якою досягнення очікуваного результату передбачає осмислення й усвідомлення проблеми, цілепокладання, актуалізацію педагогічних знань як теоретичних позицій для розв'язання ситуації; вибір оптимального способу впливу на ситуацію; проектування зворотної реакції та подальшого розвитку подій; реалізацію оптимального способу впливу та його комунікативне забезпечення.

Ключові слова: *проблемно-педагогічна ситуація, педагогічна задача, алгоритм розв'язання педагогічних ситуацій, творчий потенціал майбутнього вчителя.*

VASYL KAPLINSKYI

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Chair of Pedagogy and Vocational Education

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Ostrozhske str. 32, Vinnitsia

ENRICHMENT OF THE CREATIVE POTENTIAL OF THE FUTURE TEACHER BY MEANS OF ANALYSIS AND SOLVING OF PEDAGOGICAL PROBLEMS

The article reflects the enrichment of the creative potential of the future teacher by solving problem-pedagogical situations, since the professional development of a teacher involves the mandatory mastery of the experience of research and creative activity. On the basis of the generalization of the approaches of step-by-step analysis of the problem-pedagogical situation, a technology for its solution has been developed, according to which the achievement